

stoljeću putem poučnog štiva prodiru i znakovi procesa sekularizacije u književnosti.

Nimalo slučajno, stihove o smokvama, u izboru s ostalim poukama iz **Cvita likarije** izveli su članovi Kulturno-umjetničkog društva Resnik u TV emisiji: »Zdravo, mladi« na I programu RTZ, 10. 1 1983. Izbor tekstova nije bio samo pročitani, ili recitirani, nego može se reći dramatičan i postavljen u kontekst kako ga zamišlja režiser amaterskog društva. Ubrzo nakon pojave reprint izdanja, prihvatilo se amatersko društvo izvođenja teksta, i to uz pokazivanje crteža voća o kojemu je riječ. Daleki predložak pokazivanja slika i govorenja stihova leži u »Bänkelsangu«; pokazivanjem crteža voća izvođači su naglašavali poučnu prirodu teksta. Pokazuje se da je pouka o izdvojenim činjenicama znanja, lišena izravnog moraliziranja, prikladan tekst za TV medij, pa poučno-zabavna priroda pučkog teksta otkriva adaptabilnost suvremenom načinu prenošenja informacija naglašavajući zabavnu stranu pouke koja se odnosi na začetke medicinskog znanja.

Prijevod obiluje deminutivima što u poučnom karakteru teksta stvara dojam blagosti i nenametljivosti, a svjedoči o izražajnom bogatstvu prevoditelja i jezika, slavonske i kavštine: krvca, krvčica, vodica, si-mešce, glistica, travica, čašica, žilica, bolestica, ružica, vrućinica, krpica, krušac, glavica, slezenica, kožica, zeljice, mrvica, čorbica, korica.

Knjiga je opremljena uvodnim napomenama (dr Hrvoje Tartalja), bilješkom o Emeriku Paviću (dr fra Emanuel Franjo Hoško), bibliografijom, literaturom, transkripcijom »Cvita likarije« i rječnikom ljekovitog bilja (s. Edita Šolić). Sažetak je objavljen na latinskom, njemačkom i engleskom jeziku. Urednik je ovog izuzetno dobro opremljenog reprint izdanja fra Hrvatinić Gabriel Jurišić.

Divna Zečević

László Vikár and Gábor Bereczki, Chuvash Folksongs, Akadémiai Kiadó, Budapest 1979, 579 str. + 54 fotografije

Mađarska etnomuzikologija prve polovice i sredine dvadesetog stoljeća s posebnim interesom prati istraživanja i sama istražuje i proučava folklornu glazbu ugrofskih i turskih naroda u SSSR-u, u području srednje Volge i rijeke Kame. Zanimanje mađarskih etnomuzikologa (u prvoj polovici stoljeća posebno Z. Kodálya) temelji se na utvrđivanju srodnosti napjeva spomenutih naroda i starije tradicijske mađarske vokalne folklorne glazbe. Oba autora zbirke koju prikazujemo poznati su i priznati stručnjaci na svojim područjima rada, prvi kao etnomuzikolog, drugi kao lingvist. Prije desetak godina zajedno su objavili zapaženu zbirku narodnih napjeva Čeremisa, ugrofskog naroda u SSSR-u (vidi objavljeni prikaz u »Narodnoj umjetnosti« br. 10, 1973, 452—453).

Već uvid u strukturu ove publikacije može biti korisna polazna informacija zainteresiranom čitaocu, zato ćemo pojedina poglavlja prikazati istim redoslijedom kako se nalaze i u zbirci. Poglavlja su relativno malena opsega. Izlaganja su prilično sažeta, ali tako sastavljena da je čitaocu jasno da se temelje na rezultatima višegodišnjih proučavanja opsežnog gradiva. Knjiga započinje poglavljem o porijeklu i povijesti Čuvaša (autor G. Bereczki), zatim informira o dosadašnjim zbirkama čuvaških narodnih napjeva i o rezultatima mađarskih istraživača čuvaške folklorne glazbe (L. Vikár). Vikár izlaže glazbene osobine čuvaških napjeva pregledom melodijskih tipova, tonskih nizova (gdje se ističe anhemitonska pentatonika), glazbenih formi (prevladavaju četverodijelne i trodijelne) te melodijskih krivulja napjeva. Navedene glazbene osobine upućuju na vidljivu srodnost čuvaške i mađarske folklorne vokalne glazbe, stoga je i Vikár u proučavanju čuvaških napjeva mogao vrlo uspješno primi-

jeniti metode mađarske etnomuzikologije u analizi i klasifikaciji napjeva.

U poglavlju o metru, ritmu i broju slogova pjevanog teksta u jednom glazbenom retku Vikár u čuvaškoj građi razlikuje jednostavne (čisti stih bez dodataka), povećane (stih s dodatkom) i složene retke (dva dulja članka stiha ili dva stiha istog ili gotovo istog broja slogova). Tako npr. u čuvaškim napjevima nalazimo povećani redak 4, 3 i 3 (sedmerački stih s ponavljanjem drugog članka), oblik koji poznajemo i u Hrvatskoj, npr.: Lepi ti je zelen bor, zelen bor (V. Žganec, Narodne popijevke Hrvatskog zagorja, Zagreb 1950, napjev br. 625). Prema Vikáru Čuvaši po volji variraju metroritamske oblike. Jedan napjev može imati više različitih metroritamskih formi, zato Vikár smatra da čuvašku građu ne može pouzdano klasificirati prema ritamskim (odnosno metroritamskim osobinama) i ne donosi pregled metroritamskih obrazaca glazbenih redaka.

Pojavu terce različitih, varijabilnih visina (tzv. neutralne terce) — koja se pojavljuje i u čuvaškoj i u mađarskoj vokalnoj folklornoj glazbi mjerio je aparatima Pál Sztanó. Pokazao je da je ta pojava povezana s tonskim susljedima u motivici napjeva.

U utvrđivanju mjesta pjevanih pjesama u životu i običajima Čuvaša Bereczki razlikuje dvije skupine. U prvoj su pjesme uz različite praznike (npr. praznik proljeća), u drugoj događaji u obiteljskom životu, u običajima i drugim posebnim prilikama. Bereczki piše i o jeziku Čuvaša, njegovu razvoju, o dijalektima, fonetskom sistemu i transkribiranju čuvaških tekstova, posebno o stilističkim i poetskim pojavama u tekstovima pjesama.

Posebno je zanimljivo i bogato informacijama poglavlje »Kako su se skupljali, sistematizirali i uredili napjevi«. Premda vodi računa o izvan-glazbenim elementima, Vikár smatra da zbirku napjeva treba rasporediti prema glazbenim osobinama

napjeva. U posebnom »Rasporedu napjeva« vidi se da Vikár polazi od napjeva s jednim glazbenim retkom prema većim oblicima do uključivo peterodijelnih oblika (s pet glazbenih redaka). Pretežu oblici s četiri (163) i tri glazbena retka (141) od ukupno 350 napjeva. U raspoređivanju građe Vikár nakon broja glazbenih redaka uzima u obzir oblike kadenci i nakon toga opseg napjeva. Napjevi su transponirani tako da se ton b¹ označava kao do, g¹ kao la, f¹ kao so. U oznakama mjere u notnim zapisima Vikár ne razlikuje jednake i nejednake jedinice mjere. Zato se u zapisima pored 2/4 mjere u sljedećem taktu javlja 5/8 mjera, ne 2+3/8 mjera — ili 2/četvrtinku i četvrtinku s točkom (npr. napjevi br. 125 i 126). Zapisi su, inače, vrlo precizni, s brojnim lakim i teškim ukrasnim tonovima i glissandima. Primjeri u slobodnom, rubato ritmu nemaju oznake mjere (npr. br. 337).

Nakon napjeva slijedi engleski prijevod tekstova pjesama uz podatke o mjestu snimanja, izvođaču, mjesecu i godini snimanja, arhivskom broju snimke i o originalnoj visini početnog tona napjeva. K tome su dodani podaci o funkciji pjesme, posebne kratke zabilješke o glazbenim osobinama napjeva te podaci o zapisima tog napjeva u drugim objavljenim zbirkama, kao i o varijantama u zbirci čeremskih napjeva koju su objavili isti autori. Svi tekstovi pjesama prevedeni su i na mađarski jezik.

Zbirka sadržava tabelarne prikaze klasifikacija napjeva prema glazbenim formama, broju slogova u pjevanom tekstu prvog glazbenog retka, tonskim nizovima, prema nekoliko početnih tonova napjeva (tzv. incipitu) i opsegu napjeva. Izrađeni su i popisi napjeva prema njihovu sudjelovanju u običajima i drugim društvenim zbivanjima te prema lokalitetima (abecednim redoslijedom). Pregled izvođača napjeva prema godinama starosti i spolu pokazuje tri četvrtine žena i jednu četvrtinu muškaraca. Popis napjeva prema prvoj riječi prvog stiha pjesama na

jeziku Čuvaša, bibliografija i fotografije pjevačica, samo starijih pjevača i svirača — zaključuju ovu veoma vrijednu zbirku.

Jerko Bezić

Tiberiu Alexandru, Romanian Folk Music, Musical Publishing House, Bucharest 1980, 271 str.

Kako učiniti knjigu o rumunjskoj folklornoj glazbi (prevedenu na engleski jezik) jednako privlačnom literaturom širokog kruga čitalaca-nesručnjaka a istodobno zadržati njezin značaj pouzdanog izvora znanstvenih činjenica s područja etno-muzikologije? Najbolji mogući odgovor na to pitanje dao je Tiberiu Alexandru u koncepciji svoje knjige. Izbacivši mnoge stručne nazive u znanstvenim tumačenjima određenih glazbenih pojava, povećao je razumljivost i dostupnost kvalitetnih informacija koje sadržava ta knjiga.

Prvo i najopsežnije poglavlje (koje će vjerojatno biti i najčitanije) posvećeno je običajnom folkloru. Pomoću opisâ običaja (kalendarskog) godišnjeg i životnog ciklusa Alexandru je vrlo vješto i iscrpno prikazao upotrebu vokalne i instrumentalne glazbe u društvenom kontekstu. Opisi uključuju sve bitne podatke za rekonstrukciju slike folklornog života, vokalno-instrumentalnog repertoara i instrumentarija. Iza tog poglavlja koje je na razini kompleksne informacije, autor posvećuje pojedina poglavlja posebnim područjima i pojavama folklorne glazbe kao što su pastirska glazba, doine (vrsta lirske pjesme slobodna oblika koja se temelji na improvizaciji), balade, plesovi i glazbala. Naglašeniji se muzikološki pristup primjećuje u poglavlju o osobinama samih pjesama i u poglavlju o metru, ritmu i melodiji. Završno poglavlje je kratak prikaz zbirki rumunjske folklorne glazbe u prošlosti i sadašnjosti. Nakon tako iscrpnog teksta (u opsegu od 126 stra-

nica) slijedi tridesetak izvršno odabranih ilustracija upotrebe pojedinih glazbala u funkciji, zatim fotografije manjeg broja običaja, nekoliko plesova, ikonografskih izvora o pojedinim glazbalima kao i fototsnimke prvih koreograma i notnih transkripcija u Rumunjskoj. Priložen je jedan crtež gajdi (s detaljima pojedinih dijelova) i dvije fotografije Constantina Brailoiua i Dumitru Capoianua, prvih istraživača Instituta za folklor. Posebnu vrijednost predstavlja priložena mala antologija notnih transkripcija glazbenih primjera na kojima se temelji tekst knjige (50 primjera). Uz transkripcije su u nastavku priloženi potpuni rumunjski tekstovi pjesama kao i njihovi engleski prijevodi. Slijede bilješke uz antologiju i bogata bibliografija objavljenih radova o rumunjskoj glazbi.

Zaključno se može reći da je ta knjiga relativno malog opsega, izvanredan primjer popularne etnomuzikološke publikacije koja pruža vrlo mnogo bitnih, raznovrsnih i brižljivo odabranih podataka čija je praktična korist višestruka.

Krešimir Galin

José Maceda, A Manual of a Field Music Research with Special Reference to Southeast Asia, University of the Philippines, Quezon City 1981, 84 str.

Pisanje priručnika za terensko istraživanje folklorne glazbe s posebnim obzirom na jugoistočnu Aziju bilo je potaknuto 1979. godine na dva znanstvena skupa koja je pripremio UNESCO: Seminar savjetodavnog komiteta za studije jugoistočnih azijskih kultura (Bangkok) i Sastanak stručnjaka za studij usmenih tradicija u Aziji (Kathmandu). Taj vrlo značajan zadatak izvršio je svjetski poznati filipinski kompozitor i znanstvenik José Maceda.

Kako je u središtu glazbenog istraživanja H. J. Macede ruralna glazba jugoistočne Azije, izuzete su iz ove publikacije glazbene tradicije